

GEORGE ORWELL

De leeuw
en de
eenhoorn

Inleiding, vertaling & annotatie

THOMAS HEIJ

BOOM
KLEINE KLASSIEKEN

Oorspronkelijk in het Engels verschenen onder
de titel *The Lion and the Unicorn*.

© Nederlandse vertaling 2026 Thomas Heij | Boom

© Inleiding 2026 Thomas Heij | Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van artikel 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl). Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.

*No part of this publication may be reproduced in
the context of text and data mining for any other purpose
which is not expressly permitted by law without the
written permission of the publisher.*

Boekverzorging

René van der Vooren

ISBN 978 90 244 7437 0 | NUR 730

www.boom.nl

Inhoud

INLEIDING

Democratisch socialisme
voor het vaderland
door Thomas Heij

7

EERSTE DEEL

Engeland als vaderland

25

TWEEDE DEEL

De winkeliers voeren oorlog

59

DERDE DEEL

De Engelse revolutie

77

INLEIDING

Democratisch socialisme voor het vaderland

THOMAS HEIJ

Terwijl de bommen vallen

De leeuw en de eenhoorn opent met een van de beroemdste zinnen van George Orwell: ‘Terwijl ik schrijf, vliegen er hoogbeschaafde mensen over die mij proberen te doden.’ Orwell schreef dit pamflet in oktober 1940, waarschijnlijk in het appartementje in Chagford Street in Londen dat hij destijds betrok.¹ De ‘hoogbeschaafde mensen’ waren de Duitsers. Tussen juni en oktober 1940 verdedigden de Britten zich tijdens de zogenoemde Battle of Britain tegen Duitse luchtaanvallen, en tussen september 1940 en mei 1941 voerden de nazi’s bombardementen uit op de Britse steden (de Blitz), waarbij meer dan veertigduizend burgerdoden vielen.

In juni 1940 werd Orwell tot zijn eigen ongenoegen afgekeurd voor militaire dienst vanwege zijn slechte longen. Daarna streed Orwell met de pen als wapen. Via uitgever Fredric Warburg had Orwell begin dat jaar kennisgemaakt met T.R. Fyvel en in de zomer werd een nieuwe reeks bedacht, Searchlight Books, waarover Fyvel en Orwell de redactie zouden voeren. Het moesten goedkope en goed verkrijgbare pamfletten

1 Orwell. *The New Life*, D.J. Taylor, Constable, 2023, p. 383.

worden, zodat ze een zo groot mogelijk publiek zouden bereiken. In de aankondiging van de uitgeverij werd het doel van de reeks zo omschreven:

Het nazisme heeft twintig jaar plannen beraamd en zich georganiseerd [...] We kunnen Duitsland niet verslaan als we onszelf niet eerst hebben ontdaan van onze eigen zwaktes. Het doel van Searchlight Books is te doen wat het kan om alles wat verrot is in de westerse samenleving te bekritisseren en verdelgen, en constructieve ideeën aan te reiken voor de moeilijke periode die we voor de boeg hebben. [...] Deze boeken zijn gericht op de nieuwe generatie die deze oorlog voert, op het slagveld en in de fabrieken, en op iedereen die de geest van de nieuwe wereld herkent.²

Orwell nam zelf het schrijven van het eerste pamflet voor zijn rekening: *De leeuw en de eenhoorn*. Het werd een snel geschreven en bevolgen tekst. De eerste druk, die op 19 februari 1941 verscheen, werd van vijfduizend exemplaren opgehoogd naar zevenenhalf duizend, en de tweede druk, die al in maart verscheen, had een oplage van vijfduizend exemplaren. Er werden zo'n tienduizend exemplaren verkocht. De rest van de oplage ging ironisch genoeg verloren toen een bombardement het kantoor van de uitgeverij trof.

Volgens schrijver Arthur Koestler was het eerste deel van *De leeuw en de eenhoorn* 'een van de meest ontroerende en toch scherpzinnige portretten van de Engelse volksaard, en op zichzelf al een kleine klassieker'.³ Volgens Koestler — die zelf ook een pamflet in de reeks Searchlight Books schreef — was het een van de weinige pamfletten uit de jaren veertig die tien jaar

2 Geciteerd in de inleiding van Orwell-biograaf Bernard Crick in de Penguin-editie van *The Lion and the Unicorn* uit 1982. Volgens Crick werd dit tekstje door Orwell zelf geschreven.

3 In *The Observer*, 29 januari 1950, geciteerd door Crick.

later, dus na de Tweede Wereldoorlog, nog het lezen waard waren. Een tijd lang was de tekst een ondergeschoven kindje in het oeuvre van Orwell en op verzoek van Orwell zelfs niet in druk — vermoedelijk omdat hij al na een paar jaar moest toegeven dat de voorspellingen in de tekst niet waren uitgekomen.⁴ Maar doordat het begin jaren tachtig weer verscheen en zelfs als zelfstandige uitgave, is het toch een bekende titel geworden. Ook in onze tijd, meer dan tachtig jaar na publicatie, wordt *De leeuw en de eenhoorn* nog altijd gelezen. Hoe komt dat?

De ervaringen van Orwell

De afgelopen jaren is de populariteit van Orwell weer enorm toegenomen. Toen Donald Trump zijn eerste presidentsverkiezingen won, schoten de boeken van Orwell omhoog in de bestsellerlijsten. Orwell wordt in allerlei situaties aangehaald, van links tot extreemrechts. In dat kader is *De leeuw en de eenhoorn* interessant, want de tekst zegt veel over Orwell en raakt meerdere belangrijke thema's in zijn leven.

Orwell werd op 25 juni 1903 als Eric Arthur Blair geboren in Motihari, India. Hij groeide op in Engeland en ging naar de strenge kostschool St. Cyprian's School. Daar beleefde hij geen fijne tijd, zoals blijkt uit 'Hoe zalig gleed de jongenskiel ...' ('Such, Such Were the Joys'), een essay dat hij terugblikkend in de jaren veertig schreef en dat postuum verscheen. Op St. Cyprian's werd hij klaargestoomd voor Eton College, de meest elitaire school van het land. Door zijn tijd op die scholen leerde Orwell de Britse elite van binnenuit kennen. De stevige kritiek

4 'The Lion and the Unicorn, Patriotism, and Orwell's Politics', Gregory Claeys in *The Review of Politics*, Cambridge University Press, 1985, p. 187.